

Un nom fora de lloc

Jordi Colomer

Tota cosa sagrada ha d'ésser al seu lloc.
(declaració d'un indi pawnee recollida per Fletcher)

Un dels darrers projectes de l'arquitecte Rem Koolhaas consisteix en desmuntar una monumental sitja de gra típicament nord-americana per reconstruir-la, peça per peça, en terres europees, i així, un cop aixecada de nou, analitzar-ne les característiques i el funcionament en el Vell Continent. Potser per compensar l'equilibri entre ambdós costats de l'Atlàntic, i malgrat que no existeix relació coneguda entre els dos projectes, Martin Kippenberger ha ideat instal·lar una de les característiques entrades art nouveau del metropolitain parisenc a qualsevol lloc d'alguna monòtona extensió glaçada de la península d'Alaska. El projecte ha quedat, de moment i com l'anterior, en comentari utòpic a revisar.

L'any 1992, i en aigües de l'Atlàntic, una expedició privada de submarinistes repescà els 1.800 objectes que van navegar quatre dies, i després naufragaren amb la tripulació i els viatgers del Titànic. Els hereus han tingut l'oportunitat de recuperar les humitejades pertinences familiars al cap de 80 anys d'imaginar-los en el fons de l'oceà. Abans, però, van haver de desembutxacar una modesta suma a la companyia subministradora, que podria cabussar-se de nou i rescatar els 47 vaixells de la corona britànica que provinents d'Egipte, carregats de sarcòfags i d'algunes mòmies, van anar a descansar al fons de la Mediterrània, molt abans d'amarrar a una sala del British Museum, o fer port a la cripta del 13 Lincoln's Inn Fields, residència de Sir John Soane. Si que desembarcaren a Londres, en canvi, els frisos del Partenó, periòdicament reclamats per les autoritats gregues, convençudes, només a mitges, que algun dia creuaran la mar en sentit de tornada. Més al sud, al nord de Lisboa, al costat d'un roc gegantí, hi ha un cartellet amb la següent llegenda: "Des de 1851, adorna els jardins de Sintra, residència estival dels monarques portuguesos, aquest roc que passejà les seves 14 tones al llarg del camí que, des de la llunyana Xina, el portà fins ací".

Sitges de gra, entrades del metropolitain, rellotges, joies i ferralla del Titànic, sarcòfags, mòmies, frisos del Partenó i un roc de 14 tones, a segles de distància, s'han desplaçat d'un lloc a un altre. L'anomenada civilització occidental ha il·lustrat l'enciclopèdia a base de portar el món a casa, i comprovar-ne les mesures. La ruta natural –ho sabem– va dels "Orient" a Occident. Koolhaas, en el cas citat, prefereix limitar-se a l'ampli escenari del propi Occident per dramatitzar-hi la història del fill pròdig (els EUA) de retorn a la casa d'Europa. Una odissea potser irònica, com l'acció de Kippenberger, que localitzant al desert de glaç l'entrada del metro parisien, en multiplica la càrrega cultural, aboleix tota idea funcional i apunta el viatge cap al no-lloc. Robert Smithson advertí d'alguns dels perills que es podien trobar en aquest trajecte: "Entre el lloc (site) i el no-lloc (non-site) podem caure en 'llocs' amb poca organització i sense direcció". En rigor, en els dos projectes esmentats el gest de trobar o desplaçar un lloc, tot i ésser important, no és central, és més aviat el desplaçament de l'objecte el que protagonitza l'acció. Un altre

alemany, Wim Wenders, a Tokio-Ga, un film d'homenatge al mestre japonès Ozu, rodat amb una petita càmera portàtil, relatava un altre viatge que quasi és idèntic: al centre de Tòkió veiem una hàbil construcció de bigues metàl·liques reblonades de 300 m. d'alçada, una rèplica exacta, a escala real, de la Torre Eiffel, un doble clònic plantat en plena metròpoli japonesa, com un mirall colossal de cara a París. Una cosa fora de lloc, com aquesta imatge especular, cobra sempre estatut de realitat a Slumberland, el país dels somnis de Little Nemo, fundant un sistema lògic, tan veritable com qualsevol altra lògica. En un dels somnis, el dictador del planeta Mart instaura un règim de control omnipotent de les paraules, pel qual els ciutadans han de pagar una mena d'impost per cada cosa que volen dir. Cada mot té un preu i l'ús d'adjectius o de paraules sentimentals, doncs, esdevé completament prohibitiu. A Tòkió, el preu a pagar pel nom de la famosa torre els va decidir a canviar-lo: la Torre Eiffel de Tòkió es diu, lògicament, Torre Tòkió, el qual la fa substancialment diferent. Canvis de lloc, però també canvis de nom: dues coses que fan canviar les coses. Donem per bo el llarg camí que ens ha conduït fins aquí.

L'escultura, avui, pateix d'un nom fora de lloc, un nom que denota menys del que realment abasta, i que ens obliga a tancar-lo entre "cometes" més del que caldria. Avui, el lloc és múltiple, i cada habitació closa (encara) a l'interior d'una disciplina, condemnada a esgotar l'oxigen. Si el lloc de l'escultura, avui, és el lloc personal de les amalgames i dels desplaçaments, un lloc d'intensa confluència, el seu nom, desplaçat respecte d'ell mateix, no li correspon. Cal que s'hi apropi amb urgència i que s'estengui definitivament, amb un ús més ambiciós i obert. És a dir, que el nom es posi a lloc. Si al contrari, esdevé una càrrega, haurem de deixar caure el nom d'escultura, tancat, al fons de l'abisme. I trobar-ne un de nou.

Jordi Colomer
Barcelona, 1996